

PROF. DR.

KEREM ALKİN:

**Merkez
Bankası
Doğrusunu
Yapmasaydı
Yüzbinlerce
Firma İflas
Ederdi**

SÖYLEŞİ: YUSUF ÖZKIR

Türkiye Covid-19 salgınıyla mücadelesini sürdürürken bir taraftan da sürecin ekonomiye yönelik negatif etkilerini azaltabilmek için çaba içinde. Bu tabloya Türkiye'nin coğrafyasında yaşanan çok katmanlı gerilimleri eklemek de kaçınılmaz bir realite. Yani bir taraftan dış politikada kompartımanlara dayalı dinamik bir süreç yaşanıyor diğer tarafta ise salgınla mücadele ediliyor. Bunun ekonomiye ve para politikalarına yansımaları da elbette görülüyor. Türkiye, bu yoğun gündem içinde mega projeler konusunda da oldukça istekli. Kanal İstanbul projesi bunların başında geliyor. Kuşkusuz bu bağlamda pek çok soru var. *Kriter* olarak tüm bunları Türkiye'nin OECD temsilcisi Prof. Dr. Kerem Alkin ile konuştuk.

Siz şu an Paris'te Türkiye Cumhuriyeti'ni OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) nezdinde temsil ediyorsunuz. Bu kapsamda hem koronavirüsle mücadele konusunda hem aşı çalışmaları konusunda Fransa veya Avrupa ile Türkiye'yi karşılaştırabilir misiniz?

Genel manada bakıldığında, Avrupa'da özellikle kıta Avrupası'nda aşı süreci zannedilenden çok daha yavaş ilerliyor ve bunun pek çok nedeni var. Özellikle kıta Avrupası'nın en çok güvendiği BioNTech Pfizer aşısı, gerek üretim gerek saklanma yöntemi itibari ile hedeflenen rakamların altında bir seviyede. Bir de Birleşik Krallık'ın, taahhüt edilen AstraZeneca aşılarını yani kendi ülkesinde üretilen aşıları, kıta Avrupası'na ulaştırma noktasında bir dizi aksama yaşandı. Bu sebeplerden ötürü, kıta Avrupası'nda, tahmin ettiğimizden daha yavaş seyreden, Türkiye'nin izlemekte olduğu aşı sürecinin bir hayli uzağıyla karşılaştık.

Fransa'da olduğunuz için gözlemlenme imkanınız var; aşılama çalışmalarında sağlık sistemi açısından Fransa ve Türkiye'yi kıyaslarsanız, durum nedir?

Gözlemlediğim nokta şu; Türkiye son 20 yıl içerisinde pek çok alanda olduğu gibi kritik önemdeki hizmet sektörleri alanında, özellikle de sağlık sisteminde, olağanüstü gelişim ve dönüşümü

başarmış durumda. İyi yetişmiş kadro ve son dönemde ardi ardına açtığımız şehir hastanelerini de işin içine kattığımızda, Türkiye'nin şu anda hizmet kapasitesi ve kalitesi açısından, Avrupa'nın çok ötesinde olduğunu söyleyebiliriz. Fransa'ya geldiğimizde birçok Türk'le yaptığımız sohbet, Türkiye'nin başta sağlık olmak üzere çok kritik önemdeki hizmet sektörü alanındaki becerilerinden hareketle, ciddi manada Türkiye'ye geri dönüşü gündemlerine aldıklarını, hatta hatırı sayılır Türk'ün de özellikle yedi sekiz aydan bu yana Türkiye'ye kesin dönüşlerini hızlandırdıkları yönünde bilgiler aldık.

OECD nezdinde sizin göreviniz ve hedefleriniz bağlamında birkaç cümle ile bilgi verebilir misiniz?

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, 1961'de Marshall yardım planının görevini tamamlaması sonrasında, bu yardımın aralarında Türkiye'nin de yer aldığı 17 ülke nezdinde hakkaniyetli bir şekilde dağıtılması için kurulmuş olan Avrupa Ekonomik İşbirliği Komitesi'nin daha geniş kapsamlı bir uluslararası kuruluşla dönüştürülmesi kararıyla hayat bulmuş olan uluslararası bir örgüt. Türkiye'nin de kuruluşundan itibaren içinde yer aldığı bir örgüt. 1970'lerden itibaren de genel manada Batılı ekonomiler açısından olsun, Türkiye'nin de içinde yer aldığı Atlantik ittifakı ülkeleri açısından olsun, özellikle ekonomi ve kalkınma alanında

düşünce üreten, önemli politikalar üreten, önerilerde bulunan uluslararası kurumlardan bir tanesi. Bir think tank (düşünce kuruluşu) olduğunu söyleyebiliriz. 1970'lerde kendisine verilmiş olan G7 ülkelerinin sekreteryalığı noktasındaki görevini 2000'lerle birlikte G20 misyonuna taşıdığını görüyoruz.

Türkiye'nin de içinde yer aldığı G20 ülkeleri açısından burası çok ciddi bir sekreteryalık da yürütmekte; bu nedenle OECD, özellikle de 1 Haziran'da göreve başlayacak olan yeni genel sekreterle birlikte G20'nin gündemine çok daha önemli dokümanları taşıyacak, çok daha kapsamlı konuların tartışılacağı think tank'ten, do tank'e yani özellikle bir fikir enstitüsü olmaktan artık bir uygulama enstitüsüne doğru geçen bir örgüt olacak. Yani G20 üyesi ülkelere dijitalleşme, iklim, enerji, ulaştırma, lojistik, kalkınma ve yeni nesil kalkınma yaklaşımları, gençlere yönelik son derece etkili program ve projeler noktasında OECD'nin bundan sonra çok daha önemli bir misyon üstleneceğini görüyoruz.

128 MİLYAR DOLAR ZEVZEKLİĞİNİ BIRAKIN, İTALYA'YA BAKIN!

Paris'e gelip OECD nezdinde gündemlere baktığınız zaman şunu çok net görüyorsunuz, Türkiye'nin Covid-19'dan dolayı gündeminde olan meselelerin hemen hemen tümü aynı zamanda OECD'nin

Covid-19 bütün şiddetiyle devam ederken ve reel sektör, işletmelerini ayakta tutmak için ciddi finansman ihtiyacına ulaşmaya çalışırken, biz faiz oranlarını anormal yükselterek Merkez Bankası'nın bu rezervleri kullanması yerine, döviz kurlarını bu şekilde tutmaya kalksaydık, o zaman Türkiye ekonomisinde yüzbinlerce küçük ve orta büyüklükteki işletmenin iflasına sebep olabilecek çok ağır bir sosyolojik tabloyla karşı karşıya kalacaktık. Merkez Bankası doğrusunu yapmıştır.

TÜRK REEL SEKTÖRÜNÜN COVID-19 ORTAMINDAKİ BÜYÜK SORUNLARINI YÖNETEBİLMESİ İÇİN İHTİYAÇ DUYDUĞU DÖVİZİ, MERKEZ BANKASI'NIN NEDEN KARŞILADIĞIYLA İLGİLİ ABUK SABUK ŞEYLER KONUŞUYORUZ, BU DURUM DA İNSANI GERÇEKTEN ÜZÜYOR. YANI 128 MİLYAR DOLARIN HESABI SORULURKEN, O ZAMAN GİDİN BUNUN HESABINI REEL SEKTÖRDEN SORUN, DÖVİZ AÇIĞINI KAPATMAK İÇİN MERKEZ BANKASI'NIN KAPISINI ÇALANLARDAN SORUN. YANI ORTADA BİR ABSÜRTLÜK VAR.

KEREM ALKİN KİMDİR?

Prof. Dr. Kerem Alkin, lisansüstü eğitimi ve doktora çalışmalarını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda tamamladı. Bir süre İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapan Alkin, Uluslararası Ticaret ile Bankacılık-Finans Bölüm Başkanlığı görevlerini yürüttü. 2010-2013 arasında televizyon kanalı Bloomberg HT'nin Genel Yayın Yönetmenliği görevini üstlenen Prof. Dr. Alkin, daha sonra İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde İktisat Bölüm Başkanlığı yaptı ve Mart 2014'te Nişantaşı Üniversitesi Rektörü olarak atandı. Mart 2015'ten bu yana İstanbul Medipol Üniversitesi öğretim üyeliği yapan Büyükelçi Prof. Dr. Kerem Alkin, Mart 2021'de OECD nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği görevine başladı.

gündemi ve G20'nin gündemi. OECD üyesi ve G20 üyesi bazı ülkelerin belirli konulardaki sıkıntılarının, Türkiye'nin hiç muhatap olmadığı ölçüde son derece sıkıntılı bir tabloyu işaret ettiğini de görüyoruz. Bir örnek vereyim mesela Türkiye şu anda 128 milyar dolar zevzekliği gibi ya da Montrö gibi büyük ölçüde artık suni olduğu anlaşılmış olan birtakım enteresan gündemlerle meşgul edilmeye çalışılırken, çok doğal olarak Türk vatandaşlarının gündemine İtalya'da yaşanan ağır ekonomik sorunlarla ilgili tablonun hiç yansımadağını görüyoruz. Oysa genel manada bakıldığında, şu anda İtalya'nın durumu oldukça kötü; İtalya'da bu gelişmelere istinaden siyasi partilerden müteşekkil bir hükümet kurulamadı ve ne yazık ki teknokrat bir hükümete kaldılar. İtalya o teknokrat hükümetle birlikte bir zamanlar Türkiye'nin muhatap olduğu uluslararası para fonu programlarına benzeyen oldukça sert tedbirleri içeren birtakım paketleri konuşmak zorunda ve İtalya'da siyasi tartışmaların giderek alevlendiğini görüyoruz. Öyle ki, İtalya'nın dünyaca meşhur, ülkenin bir nevi bayrağını taşıdığı söyleyebileceğimiz ulusal havayolu şirketi Alitalia şu anda fiilen iflas etmiş durumda. İtalyanlar, bu iflas etmiş olan havayolu şirketini o kadar kurtarmayacak durumdadır ki, Alitalia'nın yerine İta diye bir havayolu şirketi kurup bütün personeli oraya geçirmeye çalışıyorlar. Sendikalar ayakta, hükümet zor Alitalia'nın kalan personel maaşlarının ödenmesi için İtalyan hazinesinden bir kaynak ayrılmasıyla ilgili olarak çeşitli komisyonları ve süreçleri ikna etmek durumunda kaldı.

Dolayısıyla kendi gündemimiz zevzekçe konularla sürekli meşgul edilirken, aslında İtalya gibi önemli bir Avrupa ülkesinin, bizden çok daha derin sorunlarla mücadele ettiğini görüyoruz. Avrupa'nın çok sayıda ülkesinin kamu borcunun milli gelire oranı, Avrupa Birliği kriterlerinin çok üstüne çıkmış durumda. Türkiye ise gerek uluslararası para fonu tanımı gerekse Avrupa Birliği tanımına göre yüzde 40'ın altında bir kamu borcunun milli gelire oranıyla, şu an gerek Avrupa gerek G20 ülkeleri arasında, dünyada parmakla gösterilen iyi ülkelerden bir tanesi. Ama biz bunları konuşacağımıza, neticede Türk reel sektörünün Covid-19 ortamındaki büyük sorunlarını yönetebilmesi için ihtiyaç duyduğu döviz, Merkez Bankası'nın neden karşıladığıyla ilgili abuk sabuk şeyler konuşuyoruz, bu durum da insanı gerçekten üzüyor. Yani 128 milyar doların hesabı sorulurken, o zaman gidin bunun hesabını reel sektörden sorun, döviz açığını kapatmak için Merkez Bankası'nın kapısını çalanlardan sorun. Yani ortada bir absürtlük var.

BÜTÇE AÇIĞININ MİLLİ GELİRE ORANI AB KRİTERLERİNDEN DAHA İYİ

Türkiye olarak bütçe açığının milli gelire oranını, eksi 3,5 ile Avrupa Birliği kriterinin sadece yarım puan sapsayısıyla Covid-19'un ortasında 2020'de kapatabilmeyi başarmış önemli bir bütçe açığı performans

başarımız var. Ülkelerin çoğunun, İtalya'nın, Fransa'nın 2020 bütçe açığı rakamları açıklanıyor eksi 7,8'ler, eksi 10'lar, eksi 11'ler. Bu rakamlar, AB kriterlerinin çok çok üzerinde. Amerika'nın bütçe açığı bir trilyon doların üzerine çıkmış; buna rağmen Amerika ekonomiyi desteklemek amacıyla nerdeyse 7 trilyon doların üzerinde yeni destek paketleri açma ihtiyacı hissediyor, biz elimizdeki son derece sınırlı imkanlarla gerçekten bir şeyleri Türkiye olarak başarmaya çalışıyoruz. Bunun, yurt dışına çıktığınızda uluslararası kurumlarda toplantılara katıldığınızda, Türkiye'nin yapmaya çalıştıklarının, çok daha doğru okunduğunu görüyoruz. Bu bir yandan olumlu yönde şaşırtıyor bizi, ama bir yandan da Türkiye'de neleri başardığımız, dünyaya nasıl pozitif katkılarda bulunduğumuz noktasında, yurtdışındaki bu farkındalığın Türkiye'de suni gündemlerle yeterince konuşulamamanın üzüntüsünü yaşıyoruz.

Merkez Bankası'nın pandemi sürecinde izlediği para politikasını nasıl değerlendiriyorsunuz, bu politikanın reel ekonomiyeye etkileri neler oldu veya sizce neler yapılmalıydı daha farklı olarak?

Muhallif iktisatçılar, muhalif ekonomistler ve muhalefetteki kimi siyasetçiler, faizleri ciddi manada yükseltseydiniz, döviz kurunu kontrol altında tutsaydınız, bu rezervleri niye kullandınız ki, şeklinde birtakım eleştiriler gündeme getiriyorlar. 128 milyar dolar peşkeş çekildi, arka kapıdan kimlere verildi, buhar oldu, şeklindeki ekonominin mantığıyla ve gerçekleriyle yakından uzaktan alakası olmayan konulara zaten hiç girmiyorum. Onlar zaten tam anlamıyla trajikomik bir yaklaşım; nitekim muhalefet partilerinin içerisindeki ekonomi bilgisi yüksek bazı siyasetçiler de, zaten bu buhar oldu, peşkeş çekildi, şeklindeki tüm süreçlerin Merkez Bankası raporlarında, verilerinde şeffağca görülebileceği gerçeğinden hareketle, bunları

tasvip etmiyorlar ve zaten söylüyorlar.

YÜZBİNLERCE FIRMA İFLAS EDERDİ

Bu çerçevede Türkiye şöyle bir tercih yaptı: eğer Covid-19 ortamı bütün şiddetiyle devam ederken ve reel sektör, işletmelerini ayakta tutmak için ciddi finansman ihtiyacına ulaşmaya çalışırken, biz faiz oranlarını anormal yükselterek Merkez Bankası'nın bu rezervleri kullanması yerine, döviz kurlarını bu şekilde tutmaya kalksaydık, o zaman Türkiye ekonomisinde yüzbinlerce küçük ve orta büyüklükteki işletmenin iflasına sebep olabilecek olan çok ağır bir sosyolojik tabloyla karşı karşıya kalacaktık.

Yüzbinlerce firmanın iflası ne yazık ki 1 milyonun üzerinde insanımızın işsiz kalması gibi bir tabloyu da beraberinde getirecekti, çok vahim bir tabloyla karşı karşıya kalacaktık.

Şimdi bu temel gerçekten hareketle, burada ekonomi yönetimi reel sektörün Covid-19 sürecini yönetebilmesi için ihtiyaç duyduğu işletme sermayesini ve yatırımlarına devam edebilmesi için gerekli olan bankacılık sisteminde elde edilecek olan kaynağı, reel sektör açısından yönetilebilirlik adına, faizlere bilhassa dokunmayarak, hatta belki de Türkiye için tarihi bir iyilik yaparak döviz kurlarında Covid-19'dan kaynaklanan uluslararası finans sistemindeki dolar ve avro likidite sıkışmasından kaynaklanan anormalliği, elindeki rezervleri ekonomi aktörlerinin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanmayı tercih ederek yönetmeye yöneldi ve dolayısıyla da biz kuru bu şekilde tutabildik ve yönetebildik. Bu arada da bankacılık sisteminde bilhassa reel sektöre döviz açık pozisyonu olan kurumların bu açık pozisyonlarının kapanmasına büyük katkı sağlayarak, döviz kurlarındaki aşırı oynaklıklar nedeniyle bu kurumların bilançolarında ve öz kaynakla-

rında daha büyük bir zararı da önlemiş olduk. Dolayısıyla bu konuda doğru adımlar atılmıştır. Ortaya konmuş olan ekonomik ve siyasi tercih yüzbinlerce firmanın batmasını engellemiştir.

Bunların hepsi o kadar şeffaf ki, dünya önemli bir dolar ve avro likidite sıkışması yaşarken ve gelişmekte olan ekonomilerden ciddi sermaye çıkışı yaşanırken, Türkiye başta olmak üzere dünyanın önde gelen gelişmekte olan ekonomilerine dünyadan bir kaynak girişi söz konusu değilken, herkes bir Covid-19 şoku yaşarken, biz 2020'de 46 milyar dolar ödemeler dengesi açığı verdik ama bu ödemeler dengesi açığını verirken de, Türkiye ekonomisini ayakta tutmayı başardık. Aynı anda da Türk ihracatçısı yapabilmeyi başardığı ham madde, ara mamul ve makine ithalatıyla, ağustostan itibaren tekrar pozitifte daha sonra eylülde itibaren hala mart sonuna kadar devam etmiş olan Covid-19 ortamında yeni Cumhuriyet tarihi aylık ihracat rekorlarına döndü ve bu sene belki başka Cumhuriyet tarihi yıllık ihracat rekoru kırılabileceği anlaşılıyor, rakamların gelişine bakıldığında. Şimdi tablo bu iken, dönüp efendim Merkez Bankası rezervlerini kullanmasaydınız, ihracatçı dünyadan mal üretmek ve dünyaya satmak için ihtiyaç duyduğu ham madde ve ara mamulü almasaydı gibi tartışmaların, ekonominin mantığıyla yakından uzaktan alakası olmayan ve dolayısıyla da reel sektörü, günlük ekonomik hayatı bilmeyen, bu konuda ciddi maddada bilgi eksikliği olan kesimler tarafından gündeme getirildiğini düşünüyorum.

KÜRESEL SİYASET YENİDEN ŞEKİLLENİYOR

Trump'ın talimatlarıyla Ağustos 2018'de Türkiye'nin nasıl bir saldırıyla karşı karşıya bırakıldığını ve döviz operasyonlarını hatırlıyoruz. Sekiz liralara üzerindeki o kurları o zaman görmüştük. Buna benzer saldırılar Amerika

Bunların hepsi o kadar şeffaf ki, dünya önemli bir dolar ve avro likidite sıkışması yaşarken ve gelişmekte olan ekonomilerden ciddi sermaye çıkışı yaşanırken, Türkiye başta olmak üzere dünyanın önde gelen gelişmekte olan ekonomilerine dünyadan bir kaynak girişi söz konusu değilken, herkes bir Covid-19 şoku yaşarken, biz 2020'de 46 milyar dolar ödemeler dengesi açığı verdik ama bu ödemeler dengesi açığını verirken de, Türkiye ekonomisini ayakta tutmayı başardık.

ile Rusya arasında gerginliklerin had safhada olduğu dönemde Rusya'ya da yapıldı ve bu saldırı söz konusu olduğunda, Rusya'nın Merkez Bankası rezervi 620 milyar dolardı. Vladimir Putin Rusya devlet başkanı olarak rublenin değerini korumak için 380 milyar dolar kaynağı devreye aldı. Rublenin değerini korumak için 380 milyar dolar gibi dev bir kaynağı kullanmalarına rağmen, 1 dolar eşittir 32 rubleden, 1 dolar 86 rubleye kadar değer kaybetmek durumunda kaldı. Şu anda dünya ekonomisinin, dünya siyasetinin çok sert tartışmalarla yeniden yapılandığı, dünyada yeni güç merkezlerinin olduğu bir sürecin içerisinde geçiyoruz. Bu nedenle uluslararası siyaset olabilecek en sert manevralarla yeniden şekilleniyor.

Para politikasında ne zaman gevşeme başlar ve enflasyonun aşağı yönlü seyri nasıl olur?

Ne enteresandır ki enflasyonda önemli bir düşüş patikası yakaladığımız, belki de Türkiye ekonomisine o zaman itibari ile son 45 yılın en düşük faiz oranlarını getirdiği süreçte, hepimizin malumu Gezi olaylarıyla birlikte, Türkiye hem iç siyasetine hem de iç ekonomik dengelerine yönelik olarak son derece derinlemesine kurgulanmış bir saldırı ile karşı karşıya kaldı. Bunun son derece sistematik ve oldukça vahşi bir şekilde organize edilmiş bir operasyon süreci olduğunu, var gücümüzle anlatmaya çalıştık. 2013'ten itibaren, bunun son derece sistematik bir saldırı olduğu ve Türk toplumu nezdinde aslında toplumun ekonomiye olan güvenini sarsmaya yönelik olarak yürütülen bu sistematik operasyonla Türkiye ekonomisinin algısına zarar verilmek suretiyle enflasyon, faiz oranları ve döviz kurlarıyla beraber olarak aşırı oynak bir dönemin birileri tarafından kurgulanmaya çalışıldığını, dilim döndüğünce anlatmaya çalıştım. Bir kısım insanı ikna edebildik ama bir kısmı, dışarıdan oldukça vahşi bir şekilde kurgulanmış olan bu operasyona yönelik tespitlerimize katılmak yerine, bunları hükümetin ekonomik hatalarını örtbas etmek amacıyla bizim uydurduğumuzu iddia etti. 15 Temmuz FETÖ hain darbe girişimi bu tür iddialarımızın Türk toplumu tarafından en açık şekilde görülmesine sebep olabilecek belki de Cumhuriyet tarihimizdeki en vahşi en büyük ihanet operasyonu sayılabilecek olan bir kanlı darbe girişimiydi.

TÜRKİYE, MEGA PROJELERİYLE OLAĞANÜSTÜ SÜREÇTE

Türkiye açısından tüm bu negatif algı operasyonları ortasında, mega projeleri devam ettirebilmek, bunlara kaynak oluşturmak, gerçekleştirdikçe küresel sistemde Türkiye'yi çok güçlü aktör olarak çok daha önemli bir konuma getirme sürecini sürdürebilmek, uluslararası hava yolu taşımacılığında İstanbul Havalimanı'yla Türkiye için yeni bir hikayenin başlamasını sağlamak, Yavuz Sultan Selim, Marmaray, Avrasya şu anda inşaatı tamamlanma aşamasında olan Çanakkale 18 Mart Köprüsü, Osmangazi Köprüsü gibi projelerle Türkiye'nin Asya, Avrupa ve Afrika gibi gelecekte çok

Kanal İstanbul gibi bir projeyi gerçekleştirmek suretiyle Türkiye'nin bütün dünyaya yayılacak olan küresel ticaret trafiğini bugünkü halinden en az on kat daha büyük bir yere ulaştırdığınızda, bu Türkiye ekonomisine ilk etapta 150 milyar dolar, sonra 225 milyar dolar, günü geldiğinde de senede 500 milyar dolar gelir kazandıracak.

önemli erişilebilirlik süreçleri yaşayabilecek olan bu üç kıtayı bizim üzerimizden birleştirmeyi başarmış olmak, bunlar gerçekten olağanüstü süreçler. Dolayısıyla da bu olağanüstü süreçler çerçevesinde, Türkiye kendisine yönelik bütün operasyonlara inat, İHA'larıyla SİHA'larıyla, savunma alanındaki büyük teknolojik başarılarıyla, dijitalleşme alanındaki başarılarıyla, milyar dolarların üzerinde şirketlere dönüşen girişimcileriyle, başarıları yaşad. Tüm karalama kampanyalarına rağmen, Türkiye'nin başardıklarını gördükçe, yurtdışındakilerin bu karalama kampanyalarını çok daha fazla sorgular hale geldiğini, dolayısıyla da şahsıma, göreve başladığımdan bu yana Türkiye'nin dünyaya yenilenebilir enerji, yeşil bir gelecek, mülteci konusu, insani diplomasi konusu başta olmak üzere dünyaya, bölgesine ne kadar pozitif katkılarda bulunan bir ülke olduğu noktasındaki sözlerini duyduğukça, hem seviniyoruz hem de ülkemizde bunları konuşamamanın büyük üzüntüsünü yaşıyoruz.

KANAL İSTANBUL GELECEĞİN PROJESİ

Mega projelerden bahsetmişken Kanal İstanbul şimdilerde gündemde. Türkiye'nin en önemli mega projeleri arasında yer alıyor. Projenin orta ve uzun vadede ekonomiye etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Kanal İstanbul'la ilgili olarak da tıpkı 128 milyar zevzekliğinde olduğu gibi hakikaten her bir vatandaşımızın çok basit bir şekilde kendisinin araştırması halinde kolaylıkla ulaşabileceği bilgilerin nasıl çarpıtıldığına ciddi manada şahit olduk. Süreci dikkatle takip ediyorum. Herkesin bildiği gibi gerek SETA Vakfı'nın Kriter dergisinde gerekse de medyadaki yazılarımda, televizyon programlarında, her ortamda Kanal İstanbul'un ülke için neden gerekli ve vazgeçilmez bir proje olduğunu anlatmaya devam ediyorum. Şimdi burada örnek

vermek gerekirse, Montrö meselesini gündeme getirenler Türk toplumunun bu konuları araştırmayacağını ümit ederek birtakım yalan kampanyaları yürütüyorlar. Kanalin derinliği 21 metre olacak, buradan siz hangi tankeri geçireceksiniz ki bizi aldatıyorsunuz gibi... Oysa bu sözlerle esas aldatılmaya çalışılan Türk halkı; çünkü Süveyş Kanalı'nın derinliği daha önce 19,5 metreydi. Şimdilerde önemli bir çalışmayla bunu 21,5 metreye çıkarılacak şekilde bir çalışma yapılıyor. Dolayısıyla da bu çalışmayla tankerler geçebilecek hale geliyorlar.

O yüzden Kanal İstanbul gibi bir projenin bütün tasarımı yapılırken, genişliği, uzunluğu, derinliği ile ilgili bütün bu mühendislik tasarımı yapılırken, sanki dünyadaki birçok konu atlanıyormuş, atlatılıyormuş gibi bir izlenim verilmesi, bir kere çok ayıp. İkinci olarak, bunları anlatanlar ve söyleyenlere benim çok basit bir sorum var; Covid-19 patlamadan evvel dünya yaklaşık olarak 19 trilyon dolarlık küresel ticarete imza atıyordu, şimdi ben dönüyorum insanların çoğuna, Kanal İstanbul'la ilgili olarak tartışırken soruyorum, 19 trilyon dolarlık dünya ticareti kaç trilyon metreküp? Cevap yok. Çünkü insanlar bu konuya hiçbir zaman böyle bakmamışlar. 15 trilyon metreküp olduğunu söyleyince, tabii şoke oluyorlar. 15 trilyon metreküp çok büyük bir rakam, şaşkınlık geçiriyorlar doğal olarak. Sonra diyorum ki, Süveyş Kanalı'ndan senede ne kadar geçiyor? Süveyş Kanalı'ndan neredeyse yılda 1,6 trilyon metreküple 15 trilyon metreküpün yüzde 10'u civarında bir geçiş söz konusu. İstanbul ve Çanakkale boğazları kapasitesinin üzerinde bir gemi geçişiyle senede 40 küsur bin geminin geçişine izin verilen iki kritik önemde su yolu, buna rağmen biz yaklaşık olarak 45 bin gemiye ve yaklaşık olarak 600 milyar metreküp civarında bir geçişe izin veriyoruz.

KÜRESEL TİCARETİN GELECEĞİNE DAİR RAKAMLARI BİLE BİLMİYORLAR

Yani deniz yolu, kara yolu, demir yolu, hava yolu taşımacılığına konu olan 15 trilyon metreküplük taşımanın çok mütevazı bir bölümü İstanbul ve Çanakkale boğazlarından geçiyor. Ancak tabii ki, bu iş böyle kalmayacak. İleride özellikle Asya'nın dünya mal ve hizmet üretimindeki büyüklüğü arttıkça, Afrika'nın nüfusu ve satın alma gücü arttıkça, Asya ile Afrika arasında bu devasa ticareti taşımak için yüzbinlerce tren Karadeniz kıyılarındaki yeni nesil limanlara demir yolları aracılığıyla gelecek. Burada yeni nesil konteyner gemilerine yüklenecek ve bu konteyner gemileri ile birlikte, varsayalım ki bugün senede 40 küsur bin geminin geçtiği İstanbul ve Çanakkale boğazlarına 100 bin gemi dayanacak, bunu görmemiz gerek.

Biz iki şehrimizi de korumak amacıyla ve gelecekte 45 binden 100 bine, 120 bine çıkacak olan gemi sayısı ile ilgili olarak alternatif çözümler üretmek durumundayız. Bunlar bu kadar sarıh iken, yaptırmayız, ettirmeyiz laflarıyla bilimden ve akıldan uzak bir tablo içerisinde bunların konuşulmasını, vahim bir tablo olarak görüyorum.

Dünyada nasıl bakılıyor böylesi kanal projelerine?

Kanal İstanbul'la ilgili projenin tartışıldığı dönemde, Fransa Paris'e kadar dev konteyner gemilerini getirmek üzere Atlantik kıyısıyla Paris arasına gerekirse Sen Nehri başta olmak üzere bazı nehirleri de kullanarak, daha derin su geçişleri açmak suretiyle bir kanal projesini birkaç sene öncesinde gündemine aldı, konuştu. Ülkeler bu projeleri konuşurken bir süre sonra bu projelerin finansmanı gündeme geliyor tabii, finansman konusu gündeme geldiğinde de ülkeler finansman buluyorsa bu tür projelere başlayabiliyorlar, bu-

lamamışlarsa bir süre daha bekliyorlar. Bu projelerin en önemli noktası gerekli olan finansmanın bulunması, böyle bir realite var. Şimdi realite bu noktadayken birçok ülke belki çok enteresan yeni kanal projelerini konuşuyorken, konuşmalarının da bazı net gerekçeleri söz konusu iken, Türkiye'de bazı kesimlerin Kanal İstanbul'u gerçekten konuşulmamacak bir proje olarak reddediyor olması üzücü.

Bu çerçevede hiç şüphesiz ki, yarın bir gün Çanakkale tarafında da yine benzer bir şekilde bu gemi geçişlerinin rahat gerçekleşebilmesi adına belki bir kanal daha gündeme gelecek, o da hiç şüphesiz ki benzer tartışmaları gündeme getirecek gibi gözüküyor. Ama temelde baktığımız zaman, Kanal İstanbul gibi bir projeyi gerçekleştirmek suretiyle Türkiye'nin üzerinden bütün dünyaya yayılacak olan küresel ticaret trafiğini bugünkü halinden en az on kat daha büyük bir yere ulaştırdığınızda, bunun Türkiye ekonomisine katkısı devasa olur. Bu konuda Kriter dergisinin Ocak 2020 sayısında (<https://kriterdergi.com/ekonomi/oyunu-degistiren-proje-kanal-istanbul>) detaylı bir yazım var. Orada çok net görebilirler, bu Türkiye'ye ilk etapta 150 milyar dolar sonra 225 milyar dolar, günü geldiğinde Türkiye'ye senede 500 milyar dolar gelir kazandıracak. Önümüzde ki dönemde bu tür alternatif koridorlara inanılmaz ihtiyaç olacak.

Dünya önümüzdeki dönemde küresel ticarete, küresel ulaştırma koridorlarında pek çok alanda çok daha fazla iş birliğini konuşmaya olağanüstü ihtiyaç duyduğu bir döneme doğru gidiyor ve bizden bazıları da çok tuhaf bir şekilde bu dönem içerisinde diyor ki ne yapalım kardeşim biz küresel dünyanın bir parçası olmak istemiyoruz, nasıl yani? Yaptırmam. Biliyorsunuz, geçmişte Türk siyasetinde yaptırılmam kardeşim, hikayeleri vardı. Tabii o dönemleri aştık biz başka bir yerdeyiz artık. **■**

Dünya önümüzdeki dönemde küresel ticarete, küresel ulaştırma koridorlarında pek çok alanda çok daha fazla iş birliğini konuşmaya olağanüstü ihtiyaç duyduğu bir döneme doğru gidiyor ve biz de çok tuhaf bir şekilde bu dönem içerisinde diyoruz ki, ne yapalım kardeşim, biz küresel dünyanın bir parçası olmak istemiyoruz, nasıl yani? Yaptırmam. Biliyorsunuz, geçmişte Türk siyasetinde yaptırılmam kardeşim, hikayeleri vardı. Tabii o dönemleri aştık biz başka bir yerdeyiz artık.